

N:o 56.

Ank. till Riksd. kansli den 31 mars 1898, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.

I förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881 stadgas:

»Vid allmän underrätt, så ock vid poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt, skall rättegång hållas offentligen; och vare förty, så länge det kan ske utan trängsel för dem, som till Rätten höra eller hafva med sakerna att skaffa, ej någon förment att vara inne, medan Rätten sitter, der ej öfverläggning till beslut skall inom lyckta dörrar hållas, eller Rätten finner förekommande mål vara för anständigheten och sedligheten stötande, i hvilka händelser åhörarne skola på ordförandens tillsägelse afträda.

Hvar som rättegång afhöra vill skall skicka sig tyst och anständigt. Gör någon annorlunda, må han från rummet afvisas.

Den, som i Rätten förer ordet, ege till ordningens bibehållande gifva nödiga föreskrifter. Hvad han i ty fall förordnar gånge genast i verkställighet.

Genom hvad här blifvit stadgadt göres icke någon ändring i 21 och 22 §§ 17 kapitlet rättegångsbalken.»

Uti en inom Andra Kammaren väckt och derifrån till lagutskottet hänvisad motion, n:o 147, anför nu herr *F. Berg*:

Af ofvan anförda bestämmelser framginge, att allmänheten vore från rättegångs afhörande utestängd, då Rätten hölle öfverläggning till beslut inom lyckta dörrar, eller då förekommande mål funnes vara för anständigheten och sedligheten stötande, samt att enskild person kunde förmenas vara inne, medan Rätten sutte, om han gjort sig skyldig till oskickligt uppförande, eller om genom hans närvaro trängsel uppstode för dem, som till Rätten hörde eller hade med sakerna att skaffa.

Oafsedt de fall, som omnämndes i 17 kapitlet 21 och 22 §§ rättegångsbalken, vore tillträde till domstols förhandlingar för öfrigt fritt för en hvar. Minderåriga under 18 år, ja till och med barn under 15 år hade i detta afseende samma rättighet som vuxna, och om motionären ej vore oriktigt underrättad, torde de på vissa orter i ganska stor utsträckning begagna sig häraf.

Äfven för den, som icke varit i tillfälle att förvärfva någon djupare och mångsidigare erfarenhet om barn och deras naturliga egendomligheter, borde det emellertid vara påtagligt, att bevistandet af de dramer, hvilka utspelades inför domstolens skrank, svårligen kunde på dem utöfva någon helsosam inverkan. De vilsekomna existenser, som här uppbure hufvudrollerna, vore raka motsatsen till de mönsterbilder af sund och ädel mensklighet, efter hvilka man helst önskade se ungdomen dana sig sin uppfattning af lifvet. För den vuxne kunde åsynen af brottslingarnes lefnadsbanor och öden understundom måhända verka såsom en väckelse och en varning. På barnet och den halfvuxne deremot blefve intrycket lätteligen ett motsatt. Barndomsåldern och kanske i än högre grad den närmast derpå följande s. k. öfvergångsåldern kännetecknades nemligen af en naturlig böjelse att med beundran blicka upp till de egenskaper, som företrädesvis utmärkte ett tidigare, råare, mera primitivt stadium af mensklig utveckling: den obändiga kraft, som trotsade hvarje tvång, den smidiga list, som kringginge hvarje hinder, det sorglösa öfverdåd, som kastade sig från äfventyr till äfventyr. Men egenskaper af detta slag träffades ej sällan i hög grad just inom förbrytarens värld, och den faran låge därför ingalunda fjerran, att ungdomen kunde komma att finna föremålen för sin beundran och sympati just hos denna verlds hjeltar och hjeltinnor. Man utsatte sig helt visst icke för misstag, om man påstode, att ungdomens närvaro vid domstolsförhandlingar utgjorde *en* af källorna till den samhällssjukdom, som man brukade sammanfatta under benämningen: ungdomens »förvildning». Visserligen vore denna benämning icke så litet öfverdrifven och vilseledande, men de missförhållanden, som man dermed velat

uttrycka, vore allt för allvarsamma, för att man ej till deras undanröjande borde anlita hvarje lofligt medel.

Så vidt motionären förstode, finnes det ingen vigtig grundsats, intet berättigadt intresse, som kräfde, att minderåriga skulle hafva obehindradt tillträde till våra underrätters förhandlingar. Tvärtom syntes alla skäl tala för att denna rätt borttoges, och att tillträdet gjordes beroende af domstolens för hvarje särskildt fall gjorda medgifvande.

På grund af hvad motionären sålunda anförde, hemställer han, att Riksdagen måtte för sin del besluta ett sådant tillägg till kongl. förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881, att denna förordning erhåller följande lydelse:

Vid allmän underrätt — — — — på ordförandens tillsägelse afträda. Den, som är under 18 års ålder, må dock ej utan af rätten gifvet tillstånd vid rättegången närvara.

Hvar som rättegång afhöra vill — — — — från rummet afvisas.

Den, som i rätten — — — — genast i verkställighet.

Genom hvad här blifvit stadgad — — — — i 21 och 22 §§ 17 kapitlet rättegångsbalken.

Derjemte har motionären hemställt, att, om lagutskottet funne den föreslagna åldersgränsen icke kunna sättas så högt som vid 18 år utan böra sänkas till exempelvis 15 år, utskottet måtte i motionärens förslag vidtaga de ändringar, som för syftets vinnande ansåges nödiga.

Utskottet är visserligen med motionären ense derom, att åhörandet af ransakningar i brottmål kan utöfva ett skadligt inflytande på outvecklade sinnen; men genom ungdomens utestängande från sådana ransakningar, som ansåges kunna utöfva ett dylikt inflytande, skulle dock enligt utskottets mening föga vara vunnet, så länge tidningspressen bereder en hvar ett lätt funnet tillfälle att läsa omständliga referat af dylika ransakningar, hvilka referat genom främställningssättet i många fall blifva mera fängslande och förledande än domstolsförhandlingarna i sig sjelfva.

Då vittnespligt och således skyldighet att på kallelse inställa sig vid domstol åligger den, som fyllt 15 år, synes åldersgränsen för rätt att närvara vid domstols förhandlingar i allt fall ej kunna sättas högre än 15 år, hvarigenom åter syftet med motionärens främställning i väsentlig mån skulle förfelas, enär det väl egentligen ej är på barn utan på den mera

försigkomna ungdomen, som man kan befara ett skadligt inflytande af hvad som vid en brottmålsransakning kan förekomma.

Åtskilliga praktiska olägenheter skulle också föränledas af en sådan bestämmelse, som motionären ifrågasatt. Utom svårigheten att i hvarje enskildt fall med säkerhet utreda en persons ålder, synes det utskottet kunna medföra ej obetydligt besvär och tidsutdrägt för domstolen att nödgas särskildt pröfva, huruvida tillstånd till närvaro vid förhandlingarna af de under en rättegångsdag förekommande olika brottmålen må medgifvas dem, som dertill begära tillstånd, helst bedömandet häraf oftast ej kan med någon säkerhet ske vid målets början utan först under ransakningens lopp.

Slutligen vill utskottet erinra derom, att de flesta ransakningar i gröfre brottmål numera ega rum å länsfängelserna, der utrymmet i ransakningslokalerna merendels är så begränsadt, att någon större allmänhet ej kan medgifvas tillträde och således särskildt ungdom, som ej har med saken att skaffa, skäligen kan på grund af redan befintligt stadgande hållas derifrån utestängd.

Af hvad sålunda anförts föränlätas utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 31 mars 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT

Reservationer:

af herr *Ohlsson*, med hvilken herrar *C. F. Pettersson* och *E. Svensson* instämt:

Den af motionären väckta frågan sammanhänger i själfva verket endast ytligt och formelt med frågan om offentligheten vid våra underdomstolar. Ty denna offentlighet kommer visserligen icke att på något

sätt trädas för nära eller förringas derigenom, att minderåriga i särskilda fall förbjudas att närvara vid domstols förhandlingar.

Dereimot har frågan en tvifvelsutan ganska djupgående betydelse och innebörd från den af motionären framhållna synpunkten, att brottsliga anlag och böjelser hos minderåriga mången gång kunna väckas, fränjas och utvecklas genom närvaron vid och åhörandet af muntliga rättsförhandlingar särskildt rörande vissa slag af brott.

Då motionens syfte således enligt mitt förmenande berör en samhällsangelägenhet, som onekligen är förtjent af allvarligt beaktande från lagstiftarnes sida;

då motionärens förslag äfvenledes torde rätt nära sammanhånga med den i Riksdagens skrifvelse till Konungen den 25 april 1896 (n:o 37) omnämnda frågan angående åtgärder för beredande af lämplig uppfostran åt minderåriga förbrytare samt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, hvilken fråga för närvarande är under utredning och behandling inom den s. k. tvångsuppfostringskomitén;

då några berättigade, allmänna eller enskilda, intressen icke synas kräva, att minderåriga skola hafva obehindradt tillträde till underrätts och poliskammarens förhandlingar; och

då gällande lag icke berättigar vare sig rätten eller domaren att i särskilda förekommande fall, der sådant eljest kunde finnas af omständigheterna påkalladt, afvisa minderåriga från rätten;

har jag ansett mig böra hemställa,

att Riksdagen i anledning af herr Bergs ifrågavarande motion ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes föranstalta utredning, om och i hvilken utsträckning rätten eller domaren borde tillerkännas befogenhet att i förekommande fall förbjuda minderåriga att närvara vid domstols förhandlingar samt, om utredningen dertill föranleder, för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga bestämmelser i ämnet.

Herrar *Husberg* och *Rudebeck* hafva begärt få antecknad, den förre att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet, den senare att han ej i slutliga behandlingen tagit del.